

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografa
Brașov, piața mare nr. 30.
Șrisori nefrancate nu se
primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nux. Angenfeld & Emmerich Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelt Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII. Erzsébet-körút).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garnond pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pub-
licări mai dese după tarifa
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVIII.

„GAZETA“ iese în de-care și
Abonamente pentru Austro-Ungarie
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nu colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etajiu
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 54.

Brașov, Miercuri 9 (22) Martie

1905.

Teoria politică a unui Slovac.

In momentele de crasă, ce le străbate Ungaria și în fața marelui întorsături în viața parlamentară a ei apar în toate foile, dăr mai ales în cele ale partidului maghiar independist, care după alegeri a ajuns să aibă influență dirigitore, articoli scriși de diferiți politicieni, în cari aceștia își dau părerea asupra situațiunii și asupra celor ce sunt a se aștepta în viitor.

Intre cei ce și-au spus cuvântul în diarul independist „Egyetértés“ vedurăm dăilele acestea debutând și pe deputatul slovac Milan Hodza c'un articol, tratând tema rivalității între Ungaria și Austria și a șanselor de izbândă ale celei dintâi.

Am fi trecut peste acest articol ca peste multe altele fără de a ne ocupa mai de aproape de el, decât nu găseam într'insul o manifestatie politică din partea unui Slovac, despre care scieam și noi ceea ce spune într'o notă redacțiunii fôiei maghiare, că adevărul a fost ales deputat cu program național slovac; ba articolul a trebuit să ne atragă atențiunea cu atât mai mult, cu cât mai scieam, că autorul lui figurează adă ca secretar al clubului deputaților naționaliști (opt Români, un Slovac și un Sârb) din camera ungară.

In timpul din urmă numele acestui deputat slovac a fost amintit de repetite ori în colonele diarului nostru din incidentul afacerii limbii de consultare și protocolară a clubului naționalist, afacere ce ne-a surprins tocmai așa cum ne surprind acum principiile și întreg mersul ideilor d-lui Hodza în articolul din cestiune, ce-l reproducem mai jos în estras.

Se scie că gruparea naționaliștilor slovaci a intrat în acțiune cu un program național slovac de o nouă observanță anume preparat pentru această acțiune electorală,

fiind-că, precum am mai arătat de altă-dată, se deosebesce în mod esențial de programele și enunțările de mai înainte ale Slovacilor.

In punctul întâiu al programului lor Slovacii se pronunță în favorul independenței Ungariei. Asemenea se scie, că și programul acțiivistilor sârbi stăruie pe lângă independența țării.

E dăr lucru firesc decât Milan Hodza, care a fost ales pe basa amintitului pragram naționalist slovac, pledază pentru independența Ungariei și dorește realizarea ei în lupta cu Austria. In această parte a articolului său din „Egyetértés“ nici n'am aflat nimic bătător la ochi. Dăr tinêrul deputat slovac în avântul lui pentru independență și democrație, face un salt mortal peste toate experiențele din trecut și present, peste realitatea lucrurilor însăși și, pôte influențat și de vorbăria patriotică ce s'a revărsat asupra capitalei ungare la aniversarea lui 15 Martie, s'a aprins de un idealism, care-l face să vadă o stare de lucruri, ce n'a existat nici-odată și-l face, cum a constatat una din foile soviniște, să se identifice pe deplin cu punctele de vedere ale politicii naționale maghiare. Dênsul vorbesce de „națiunea maghiară“, de „ființa de stat maghiară“, de lupta ce trebuie s'o pörte acesta cu „sitesmul atavistic incorigibil“ al adversarului într'un mod, în cât dispart ori-ce momente de deosebire etnică, de drept și culturală în viața popórelor ce constituie acest stat, c'un cuvânt se aruncă, pôte fără să vrea, în torentul ideii de stat național maghiar, din care nul vor puté scăpa nici la a doua venire principiile sale de egalitate politică și democratice, ce le circumscrie în cuvintele cu două tășuri, după cari „fie-care membru al națiunii cu drept să se pótă numi membru al ei.“ Redacțiunea lui „Egyetértés“ îl și pre-

vine pe autor, declarând ceea-ce dênsul (Hodza) exprimă mai mult ca o dorință pentru viitor, de un fapt existent nedisputabil, adevărul partidul maghiar independist de fapt vrea să considere pe fie-care cetățean slovac care aparține națiunii ca numindu-se cu drept membru al acestei națiuni maghiare, adevărul Maghiar.

Un moment agravător pentru escursiunea politică a deputatului Hodza este faptul, că, scriind unguresce, a trebuit să folosescă pretutindeni cuvântul „magyar“ în articolul său. Despre toate acestea se pôte convinge cetitorul din extrasul ce-l publicăm mai jos.

Numai două observări mai voim să facem. Nu credem, că articolul, despre care vorbim, a putut să placă naționaliștilor din Turoc-Sân-Mărtin. Altă părere au avut mai înainte politicienii slovaci despre ideia de stat național maghiar. Așa de exemplu se dăce în punctul 3 al programului congresului naționalităților din 1895, ce l'a subscris între alții și conducătorul Slovacilor Mudron, că „așa numita idee de stat național maghiar, care reclamă atributurile statului numai pentru un singur popor, asigurând că el va pörte ale Ungariei, cari sunt în majoritate, e în contradicere cu raporturile etnice și dezvoltarea istorică a Ungariei, și periclitază chiar condițiunile de existență ale aceloră.“

Nu credem că Mudron și soți să și fi schimbat părerile în privința acésta. Ce teorie desfășură dăr deputatul Hodza? Trebuie să fim cu atât mai îngrijați cu cât vedem, că acest deputat slovac, după cum ne presentă lucrul fôia română din Arad, a ajuns, nu scim prin ce împrejurări, a fi adă, în calitatea sa de secretar al clubului deputaților naționaliști din cameră, așa dăcând țitina acésta.

Numai erî alaltăeri la întepelările făcute din diferite părți „Tribuna“ din Arad ne îndruma să în-

trebăm pe Hodza, căci el stă în Budapesta și decă e în poziție „să dea toate deslușirile de lipsă despre treburile naționalităților“. Decă Milan Hodza din „Egyetértés“ este identic cu acesta, atunci trebuie să ne cuprindă o nespună nedumerire asupra acestor trebură, dăr mai cu sémă asupra treburilor politice a celor opt Români din club.

Tot Hodza va răspunde și pentru aceștia?

Din camerele române. Vineri s'a început în camera română discuția generală asupra proiectului de răspuns la adresa tronului. Ca prim orator s'a anunțat la cuvânt d-l I. C. Brătianu, care vorbesce contra proiectului de adresă, atacând politica partidului conservator. Deputatul Pascal Toncescu vorbesce pentru proiect. În ședința de Sâmbătă se continuă discuția luând cuvântul d-l A. Marghiloman contra și deputații Tanoviceanu și Aureliu Ilescu pentru adresă. Ministrul Tache Ionescu depune pe biroul camerei un proiect de lege pentru înlocuirea monedelor de aramă prin monede de nichel.

In ședința de Sâmbătă a senatului ministrul afacerilor străine general Lahovari depune două proiecte, unul relativ la pentru aședarea și administrarea imposibilității asupra beuturilor spirtose, și altul relativ la prelungirea termenului de judecată al comisiunilor de apel. La întrebarea dep. Pacu cuprivire la urcarea prețului peștelui, ministrul de domenii I. Lahovari răspunde, că motivul scumpirii peștelui este seceta. Pe de altă parte iarna prea grea din éstan a contribuit de asemenea mult la scumpirea peștelui. De altfel statul nu exploatează toate bălțile în regie, ér exportul peștelui nu pôte să fie o cauză a scumpirii lui. Trecându-se la ordinea dăilei, se dă cetire proiectului de lege pentru încheierea convențiunii comerciale cu Germania. Se anunță la cuvânt senatorul Anton Carp, care constată, că comerțul României cu Germania a luat din ce în ce mai mare dezvoltare. Oratorul arată apoi modificările

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Indreptare.

De Anton Cehov.

Podtiagin era șef de tren și îi plăcea strașnic rachiul. Într'o noapte însă îi veni ră muștrări de conștiință. »Trebuie să te lași de beutură, Podtiagin! Asta nu mai merge. Trebuie să te faci om de omenie și să-ți vești de trebă...«

Așa monologisa șeful de tren pe la orele 2 după meșul nopții și sculând pe toți conductorii, îi luă cu sine prin vagon, să controleze biletele.

— Biletul, gospodin, striga șeful și clăncănea cu perforatorul de-î băga în gróză pe pasagerii, cari se pususeră la odihnă.

— Biletul! se adresă mai departe cătră un pasager cl. II. care durmia dus.

Nici un răspuns.

Podtiagin îl apucă de braț și îl scutură.

Pasagerul, un om uscățiv, bolnăvicios, se deșteptă și strigă zăpăcit.

— Ce... cum?..

— Dăr pe rusesece îți vorbesc... Biletul!

— Oh, Dómne, Dómne — se vaietă pasagerul. Sufer de șoldină și n'am durmit de 3 nopți. Am luat aseră morfina să mă pot odihni, și uite, cum nu mă lasă să dorm. Ce prostie! Să mă zăticnescă la vremea asta — pentru un bilet.

— Nu face larmă, răspunde șeful conștientos. Aici nu ești la cărciumă.

— La cărciumă ómeniî sunt mai cinstiți... Auđi acolo, am umblat tótă Europa, și încă nu mi-s'a întimplat așa ceva. Parcă s'a băgat dracu în conductorii ăștia. Tot mereu mă năcăjesc pentru bilet.

— Apoi de ce nu te duci acolo? Ce vii la noi, decât nu-ți place? Și decât nu te astimperi, se scii, că la stația cea mai apropiată te dau jos din tren și o să încheiăm proces verbal.

Incepură a se indigna și ceilalți pasageri: »Asta totuși e o barbarie să nu lași pe bietul om bolnav în liniște. Fie-ți milă de el!«

Podtiagin iese din compartiment, bolnăvindu, că el nu e de vină. Așa prescrie regulamentul.

Trenul sosese în stația apropiată și se opresce cinci minute. Înainte de a suna pentru a treia óră, Podtiagin întră în compartimentul pasagerului bolnav însoțit de șeful de stație.

— Domnul acesta — începú Podtiagin — a dă, că de ce-l zăticnesc cu biletul... Vê rog, d-le șef, să-i comunicați, decât sunt eu în drept a-i controla biletul.

Dicând aceste cuvinte, se adresază pasagerului bolnav.

— D-le! Acum poți să întrebă pe d-l șef de stație, decât nu-mi cređi mie.

Bolnavul sare în sus ca întepat, și apoi se aședă din nou, desperat.

— Dómne Dumneșeule! Acum am luat a doua doză de morfina. Abia am ațipit și étă, că din nou mă trezesc. Fie-vê milă de mine! Nu mai pot. Étă biletul. Decă vrei, mai cumpăr cinci bilete, dăr să mă lași în pace! Ómeniî fără suflet!«

— Acésta este curată obrăznicie!

esclamă un ofițer bêtăn. Nu înțeleg ce va să dăcă atâta șicană!

— Bine! bine! răspunde șeful de gară și trăgând de mânecă pe Podtiagin, ies amândoi din compartiment.

— Imposibil să le faci pe voie acestor pasageri. Acum le-am adus pe șeful de gară să se convingă, decât sunt în drept ori nu. Și étă că s'au făcut foc și pară.

La stația proximă trenul se opresce șeece minute. Podtiagin stetea înaintea bufetului și bea un mișmaș. Doi domni se apropie de dênsul, unul în uniformă de inginer, celălalt de ofițer.

— Ascultă, d-le șef, — dăse inginerul — purtarea d-tale față cu pasagerul bolnav a fost revoltătoare. Eu sunt inginerul Puzițchi, ér domnul este... colonelul Tiravski. Decă nu vei cere scuze de la pasager, te vom denunța inspectorului, care ne este bun prietin.

— Dăr, domnilor... vê rog..., par'că eu... bolborosi Podtiagin.

— Nu vrem să scim nimica. Ori vei cere scuze, — ori te denunțăm.

— Mê rog, scuzați...

ntroduse în noua convențiune de cătră guvernul liberal și insistă asupra necesității și importanței acestor modificări. Din partea Germaniei s'au obținut taxe minime asupra a patru articole: sâcara, orezul, orzul și ovésul. Asupra celorlalte taxe s'au obținut concesiuni importante și anume la fasole, la mazăre și la rapiță. În ceea ce privește porumbul, taxa s'a redus dela 5 la 3 mărci. În continuare d-l Carp constată, că e o părere greșită, când se susține că România n'ar avea industrie. România are o industrie, ceea ce rezultă și din esportul de făină, ciment, sticlărie, frânghii, cuie, lemnărie etc. etc. Acest fapt îl recunoșce și streinătatea. Oratorul doarece, în fine, ca guvernului conservator să-i succedă la încheierea acestui tractat să obțină și mai mari avantagii, decât cele obținute de cătră liberali.

Un program.

Diarele din Viena, între cari »Die Zeit« și »N. Fr. Presse« afirmă cu totă hotărârea, că Majestatea Sa a adus cu sine de la Viena un program de guvernământ, pe baza căruia să se rezolve criza ungară și să se pōtă constitui noul guvern.

„Zeit“ scrie, că ceea ce a declarat ministrul landwehrului austriac Schōnaich despre chipul în care s'ar pōtă rezolva criza (în numărul nostru de ieri am resumat declarațiunile lui Schōnaich. — Red.) nu este o părere individuală a sa, ci vederile cercurilor conducătoare de la curte și chiar vederile Monarchului. Schōnaich a fost autorizat să facă aceste declarațiuni în ajunul plecării Maj. Sale la Budapesta. Cu alte cuvinte Schōnaich a spus *programul călătoriei* la Budapesta. S'ar fi declarat deci între Corōnă și Maghiari marele conflict. Tonul declarațiunilor lui Schōnaich e de așa, în cât, un astfel de ton oficial față de Ungaria nu s'a mai întrebuintat de mult. Nu numai *unitatea armatei* și limba de *comandă germană* se declară *invioabile*, ci din unele alusiuni se pōtă concluda, că și concesiunile de până acum (privitoare la școlile de cadeti militare și la afacerea tunurilor pentru honvedime) vor fi revocate, ori cel puțin reduse. Declarațiunile lui Schōnaich — dice »Zeit« — sunt atât de hotărâte, în cât ori cât ne-am îndoi în ele, trebuie să presupunem, că de astă-dată va urma o luptă lungă și grea. »Zeit« încheie zicând: »De un deceniu însă curtea a cedat de 99 de ori față cu parlamentul maghiar, și abia credem, că acum în cazul al 100-lea să aibă atâta forță, în cât să zică un *nu* și să rămână constant pe lângă *nu*. După esperiențele trecutului, față cu curtea maghiarimea a fost partea cea mai tare«...

Etă acum ce scrie „N. Freie Presse“ despre programul cu care ar fi venit Maj. Sa la Budapesta :

Peste o jumătate de oră, până când Podtiagin și-a ticiuit fraza, ca să nu i-se violeze nici ambiția lui, se deschide erășii ușa compartimentului.

— D-le — i-se adresază bolnavului — te rog ascultă-mă.

Bolnavul sare în sus...

— Ce-i?

— Eu... d-le — adecă... vrău să te rog...

— Apă, apă!... scâncea bolnavul și puse mâna la inimă. Am luat a treia morfină, ca să adorm. Oh, Dōmne, când mi-se vor sfârși chinurile!

— Eu... d-le — scuze...

— Ne mai pomenit! strigară toți pasagerii. Afară!

Podtiagin face semn cu mâna, oftăză și iese. Intrând apoi în compartimentul de serviciu, se pune la geam și geme.

— Ah, pasagerii aceștia! Imposibil să-i satisfac! Nu e de mirat, decât omul e silit a-se întorce erășii la rachiul...

Podtiagin ia sticla cu rachiul și o golesce pe jumătate și nu se mai gândește nici la datorie, nici la cinste.

1) Pe terenul reformelor interne Maj. Sa va da guvernului *libertatea cea mai nelimitată*.

2) În cestiunea *teritoriului vamal* Maj. Sa doarece, ca între cele două state să se creeze astfel de raporturi economice, prin cari s'ar pōtă scuti interesele ambelor state. Maj. Sa pretinde însă, ca parlamentele să rezolve cât mai urgent *convențiunile comerciale*.

3) În cestiunile *militare* Maj. Sa declară hotărât, că *nu va permite sguduirea unității armatei*, prin urmare nu va împlini pretensiunea opoziției maghiare privitoare la limba de comandă maghiară.

Dacă contele Andrassy va primi să constituie guvernul pe baza acestui program — dice »N. Fr. Pr.« — încă Lună i-se va da această însărcinare; dacă nu, atunci monarchul va căuta altă persoană. Diarul mai adaugă la informațiunea acăsta a sa și scirea din Budapesta despre őrecării concesiuni naționale în cestiunea *limbelor de regiment*. Reforma ar consta din aceea, că li-s'ar ușura feciorilor contactul cu ofțerii, adecă dorințele și plângerile și le vor pōtă preda feciorii și în limba maternă.

Audiențele din Budapesta. Majestatea Sa Monarchul a primit eri la 9 ore a. m. într'o audiență de o jumătate de oră pe contele Ștefan Tisza. La ora 1 d. a. a primit într'o audiență de una oră pe contele Iuliu Andrassy. După audiență Andrassy a declarat diariștilor, că atât Maj. Sa, cât și el stau pe punctul de vedere de mai înainte. Va avé consfătuiri cu bărbății din opoziție, le va comunica rezultatul audienței și apoi va merge din nou la palatul din Buda, ca să raporteze Maj. Sale.

Din parlamentul austriac.

Dep. Dr. Ellenbogen, care, ca social-democrat, doarece ruperea totală cu Ungaria sperând că astfel se va surpa totă ordinea lucrurilor în Monarchie și va pōtă eși la ivelă noua formațiune dorită de socialisti, continuând replica dep. Schöpfer (creștin-social) și dice, că acesta (Schöpfer) a repetat într'o parafrază umflată câteva cuvinte pe cari Doctorul Lueger le-a roștit în dieta Austriei de jos, că decât Ungaria va merge prea departe, noi (Austriacii) tot mai avem încă dincolo naționalitățile, cari ar pōtă fi ațitate. Pe acest antagonism al naționalităților contra Ungariei, să nu vë prea basați, căci în cestiunea independentei față cu Austria, astăzi sunt în Ungaria toți una. Ce au făcut de-almintrea Germanii din jumătatea acăsta a imperiului pentru cele 2 milioane Germani din Ungaria, spre a-i scuti de maghiarisarea brutală? Și Cehii, cari acum sunt gata pentru un portofoliu ministerial a lăsa pe cele 2 milioane de conaționali de dincolo în plata Domnului, ce au făcut ei, ca să impedece maghiarisarea acestor conaționali?

Dep. Dr. Fiedler (ceh tînér): Nu putem face nimic.

Dep. Dr. Ellenbogen: Dér Croații, despre a căror tratare brutală din partea Maghiarilor a vorbit mai eri dep. Dr. Ferri! Constituționalismul din Pesta, ori cât de corupt și slab ar fi, — pentru care tot mai sunt miniștrii, cari deși se înfățișază ca nisece ómeni brutali ai forței, totuși se mai pot întrepune și cădă pentru ideile lor, — le va fi mai preferabil, decât un guvern ca cel austriac, care simplu e instituit de sus, spre a împlini poruncile de sus, și decât un stat, în care parlamentul n'are nimic de zis. În tonul acesta a vorbit deputatul socialist. Dr. Ellenbogen să mai fi zis cu acăstă ocaziune: Naționalitățile ungare au făcut nisece esperiențe cu totul particulare cu factorii competenți din Austria și sunt simptome foarte interesante, că vor să valideze și în practică aceste esperiențe în politica lor. Opozițiunea croată nisece a căștiga o mai mare autonomie pentru Croația, a face Croația mai independentă de Ungaria, dér nu caută realizarea scopurilor ei în Viena, ci în Budapesta, și nicăiri între Croați nu se arată înclinarea, de

a juca erășii acel rol ce i-s'a dat Croației în 1848, fără ca Croații să fi secerat rōdele, ce li-s'au pus în perspectivă. Românii, Sėrbii și o parte a Sașilor ardeleni sunt nemulțumiți cu starea de față din Ungaria, și desigur dezvoltarea națională între ei e în creștere, dér nicăiri nu se vede între aceste naționalități o urmă de gravitare spre Viena. Aceste naționalități după anul 1849 au fost aduse ca și Austria întrégă sub jugul absolutismului și în anul 1867, când s'a făcut invoieală cu Ungaria, au fost fără dór și pōte părăsite. E vina acestei politice, decât naționalitățile Ungariei, cu tōte că sunt contrare Maghiarilor, nu mai așteptă nici un bine dela Viena.

Dep. Dr. Fiedler (ceh tînér) dice, că Ungaria vrea să-și ajungă scopul nu pe calea schimbării directe a pactului, cât mai mult pe calea interpretării lui. În cunoscutul program al comitetului de nouă, care stă pe baza dela 1867, vorbitorul vede aprōpe realizarea unei armate independente maghiare. Asemenea vede începutul separațiunii economice în procederile Ungariei la liferările publice, la taxarea depositelor de marfă și în măsurile unguresci pentru promovarea industriei, pentru suprataxă, în dualismul băncii austro-ungare. Față cu acăstă politică de etape pentru a ajunge la totala separațiune, preferă și vorbitorul o reviziune a pactului. În fine lasă a-se întrevedé dorința Cehilor, ca la transformarea pactului cu Ungaria să se reguleze din nou raporturile interioare ale Austriei, introducându-se federalismul.

Dep. Axmann (creștin-social) reproșeză ministrului președinte, că despre lucrul cel mai capital n'a vorbit. Nu nă-a spus, decât cel puțin dēnsul stă în atingere cu corōna în cestiunea pendentă. Dice, că Croații în momentul, în care se va apropia de sfērșit lupta între Austria și Ungaria, vor pōtă conta sigur la spriginul reprezentanților popórelor austriace. Austria nu și a împlinit misiunea ca putere mare, nici înainte și nici acum. Mai înainte am avut în Orient un export imens, pe care acum l'am pierdut de tot în urma considerațiunilor ce le-am avut față cu interesele agrare unguresci.

Dep. Conte Sternberg: Acăsta avem s'ō mulțumim lui Goluchovski.

Dep. Axmann: Apoi ne mai vin și cu armata. Decă se va schimba numai o iotă în ordinul de zi dela Chlopy... (Strigări vii: Acăsta de mult s'a întemplat!), noi nu vom vota pentru armata, care e divisață, nici o para chióră. Pretensiunile partidelor majorității ungare nu însămnă decât sfērșitul monarchiei unitare. În cas când guvernul nostru ar fi prea slab de a se opune energie Ungurilor și a determina corōna să aducă la valóre principiul paritătii în pretensiuni și postulate, atunci nu ne rămâne alta, decât să ne separăm, atunci însă nu vom plăti nici alimente. Maghiarii au mai multe motive să le fie tēmă, decât noi.

Dr. Schustersitz (sloven) dice, că politicienii maghiari nu-și fac bine socotela. Cheltuielile unei armate independente maghiare s'ar urca la an cu cel puțin 100 de milioane. În momentul când se va schimba structura dualistă a monarchiei, Croația își recăștigă libertatea și va pōtă independent se pacteze cu regele său. Apoi ocupația Bosniei și Hertegovinei s'a dat Austro-Ungariei dualiste. Decă deci s'ar divisa monarchia, s'ar pōtă nasce încurcături internaționale. Impăratul are deci aduți țari, pe cari decât îi va folosi, trebuie să învingă asupra Maghiarilor. Și ce au folosit multele jertfe de până acum? Impăratul Austriei a ajuns încetul cu încetul sub protectoratul regelui Ungariei (Ilaritate). Vorbitorul încheie zicând, că Austriacilor puțin le pasă de restul sérăcacios de comuniune, ce a mai rămas din pactul de la 1867. Ori să fie o comuniune cinstită cu drepturi și datorii egale a tuturor părților și cu o putere centrală imperială ca scut al tuturor popórelor, său decât nu — *davorçons!* (Să ne despărțim!)

„Rivalii“.

Sub titlul acesta „Egyetértés“, dela 18 Martie publica un articol scris de deputatul slovac *Milan Hodza*, din care estragem următoarele pasage:

»Primul act al luptei cele mari s'a isprăvit; dela alegeri — despre cari flecine cu drept cuvânt putea crede, că vor limpedi situația critică — a trecut o lună și jumătate și ne aflăm încă tot în impas. Esperiențele, ce a trebuit din păcate să le facem dela alegeri încōce, trebuie să ne îndemne la meditații asupra eventualităților incalculabile în lupta națiunei. Ce e drept, nu cred că națiunea maghiară va eși biruită și umilită din lupta ce trebuie s'ō pōrte cu sistemul atavistic incorigibil al adversarului, însă părerea noastră este, că trebuie să ținem cont de tōte posibilitățile, prin urmare și de posibilitatea, că nisece aspirații oculte vor pune capăt luptei, înainte ca s'ōrtea să se fi pronunțat în acest proces în favorul ființei nōstre de stat (államiságunk).«

Dacă s'ar întempla o rezolvire transitorie — se întrebă H. — care va fi situația patriei nōstre față cu complexul țērilor reprezentate în Reichsrath?

Ori cum s'ar formula raporturile în viitorul apropiat cu Austria, cele două state vor eși ca rivale unul față cu celălalt, atât în cestiunea gravitației politice, cât și în privința deuseurilor pentru produsele agricole și industriale. Rivalitatea se va manifesta și în punctul influenței asupra dinastiei, precum și în evoluarea pe ori-ce teren în viața de stat. Rivalitatea acăsta este o consecință a antagonismului firesc dintre noi. Chiar și în cazul când nodul crizei actuale va fi tăiat prin o lovitură bravurōsă de sabie, — va să zică în cazul unei rezolviri definitive, și în acest cas pōte și mai mult, cele două state ar fi rivale.

Hodza se întrebă îngrijat, decât statul ungar va fi atât de tare, ca să supōrte ori-ce sguduire, fie că ar veni din lăuntru, fie din afară? »Fi-va în corpul națiunei acumulată atâta energie, ca să pōtă asigura independența patriei atât pe terenul politic, cât și pe cel economic, mai ales decât — ca deosebire pe terenul economic — ar urma timpurii mai critice?«

Apoi continuă verbal:

»Independent nu pōte fi, decât acel stat, ai cărui cetățeni sunt independenți. Liberă nu pōte să fie, decât națiunea ai cărei membri toți sunt liberi. Er puterea materială a statului nu rezultă, decât din puterea materială a indivișilor, cari formeză statul. Tot așa suveranitatea națiunei numai atunci socot că e în adevăr națională și în adevăr suveranitate, decât flecine, care aparține acestei națiunii, cu drept (joggal) se pōte numi membru al națiunei. Datoria politice înțelepte este de a așeza acăstă suveranitate pe baza cea mai largă, adecă pe întréga basă ce-i stă la dispoziție.«

D-l Hodza reamintesce principiile democratice dela 1848, și întrebă, decât partidul independist, care are tradiții atât de strălucite, a infiltrat óre spiritul 48-ist în sufletul națiunei maghiare?

Prefăcutu-s'a óre poporului în sânge egala întrepățire politică? Decă da, atunci acest partid, ca organ executiv al Maghiarilor, are acum problema să așeze existența de stat a Ungariei pe bazele democrației, ce nu cunoșce tocmeală. Decă criza actuală va aduce satisfacerea acăsta a dorințelor țērii, atunci va da în mânilor poporului acestei țēri o armă nebiruită și patriei un leac sigur față cu ori-ce eventualitate. Drepturi politice și libertate întregului popor al țērii! Etă ce cred eu, că este factorul principal al fericirii și mării națiunei. Etă forța cea mare și factorul cel puternic, pe care posesiunea dreptului și libertății o dă singuraticilor cetățeni.

Dacă partidul independist va sci să realizeze aceste postulate ale democrației, atunci d-l Hodza nu se teme că Ungaria va fi învinsă de rivalul său...

»E—« face la acest articol următoarea notă:

Autorul este deputat ales cu program național slovac. Deși scrie cu mare sim-

patie despre politica independentistă, totuși credem necesar a observa, că din toate punctele programului partidului independentist transpiră ca un element de viață că »flecăre cetățean, care aparține națiunii, se se potă numi cu drept membru al națiunii«.

Răsboiul ruso-japonez.

După cum am amintit erî la ultimele sciri, bateriile japoneze au bombardat trupele rusești, cari se retrăgeau, în defileurile Tavuhu și Janhu. Un detașament de cavalerie japoneză a ocupat Sakumen.

Din Tokio se anunță, că o parte a trupelor japoneze continuă să urmărească trupele rusești spre Kajuan, pe care Rușii l'au incendiat, după-ce au părăsit stațiunea căii ferate.

Din Mukden se telegrafiază, că cu ocazia ocupării acestui oraș, Japonezii au prins 6000 de soldați ruși bolnavi. Japonezii înainteză și la vest de linia ferată, fără a-se sci pe ce căi și cu ce scop.

O scire interesantă din Viena: Majestatea Sa a primit Sâmbătă la amiazi pe ambasadorul chinezesc Yang-Ceng, care i-a predat o scrisoare de la împăratul Chinei, talmăcindu-i-o și în limba germană. În urma acestei audiențe s'a răspândit svonul, că ea ar sta în legătură cu răsboiul din Extremul-Orient.

S'a dis, că marele duce Nicolae Nicolaevici va fi numit generalisim al trupelor rusești din Manciuria. După o depeșă mai nouă din Petersburg, marele duce nu vré să primescă această însărcinare.

SCIRILE ȚILEI.

— 1 (28) Martie.

Monarhul în Budapesta. Majestatea Sa Monarhul a sosit Duminecă în Budapesta. Primire oficială nu s'a făcut. Dinaintea salei de așteptare se aflau numai primarul, căpitanul orașului și șeful stațiunii. Monarhul purta uniformă de general și espresiuinea feței trada o adencă seriozitate. În anturajul Maj. Sale se aflau adjutanții supremi contele Paar și Bolfrass, dr. Schiessl, șeful cancelariei de cabinet König, medicul de curte Dr. Kerzl, câți-va adjutanți și în fine, personalul de curte. De la gară Maj. Sa a plecat în trăsura închisă spre palatul din Buda, unde îl aștepta archiducele Iosif August.

Representanța comunală a orașului Brașov va ține Miercuri în 22, eventual Joi în 23 Martie orele 3 p. m. adunare generală în sala de la casa Sfatului. La ordinea țilei sunt 31 obiecte între cari este și deciziunea finală a vice-comitetului în privința canalizațiunii.

Atașajii militari austro-ungari pe câmpul de răsboi S'a răspândit svonul, că atașajii militari austro-ungari pe câmpul de răsboi colonelul Cicerici și căpitanul conte Septycki, ar fi dispărut în urma luptelor de la Mukden. Biroul telegrafic ungar anunță, că svonul nu este întemeiat, deoarece Cicerici se află în Charbin, ér încât pentru Septycki nu se sci cu siguranță unde se află actualmente.

Crucea la universitatea din Budapesta. Erî, Lunî, trei delegați ai studenților »liberali« din Budapesta s'au prezentat la Rectorul universității, Dr. Demko, rugându-l să le permită ținerea unei adunări în cestiunea crucei. Rectorul li-a răspuns, că în sensul regulamentului universitar, cererea trebuie prezentată în scris. — Adunarea anticruciadă se va ține mâne, Miercuri.

O donațiune a Regelui Carol. Regele Carol a donat liceului Lazar din București mai multe tablouri istorice, cari reprezintă episoade însemnate din istoria Românilor.

Telefon între București și Budapesta. Intre direcțiunile postelor și telegrafelor române și ungare din București și Budapesta sunt în curgere tractări cu privire la crearea unei linii telefonice între București și Budapesta, care să fie pusă în legătură și cu orașele Galați și Brăila. După cum se scrie din București, se va crea în anul acesta fondul necesar pentru realizarea acestui plan.

Aurul la Paris și Londra. Se petrece în timpul nostru un fenomen financiar, pôte unic până acum în analele istoriei economice. Deși cei doi ani din urmă au

fost rîi, și în special cel trecut, deși de la 1898 două răsboie noue, cel din Transvaal și cel din Manciuria, au înghitit și înghit milioane pe fle-care di, totuși nicî-odată n'a fost banul atât de efin, ca acum. Ast-fel la 9 Martie Banca Angliei a scăduț scomptul la 2 1/2%, ér la Paris scomptul privat e de 1 7/8%. Data de 9 Martie se pôte deci considera, cu drept cuvânt, ca o dată istorică, din punctul de vedere economic. La Banca Angliei stocul metalic în aur a fost, în Ianuarie, de 29,9 milioane livre sterline. În Februarie s'au mai adaus la stoc încă dece milioane l. st., așa încât aurul s'a ridicat aprôpe la 40 de milioane de livre st., adecă la un miliard. Pe piața Parisului aurul era în Ianuarie și Februarie patru miliarde 800 de milioane, ér argintul două miliarde 100 de milioane. În total la Londra, în Bancă, și la ministerul de finanțe, aurul se ridică la două miliarde 725 milioane; ér argintul la 595 de milioane. Cu toate acestea la Clearing House în Febr. s'au făcut transacțiunii în aur, prin cekuri, de 301,252,000 livre sterline, adecă 7 1/2 miliarde!!!! — Valôrea aurului produs în 1903 a fost de 65 de milioane de l. st., ér în decursul anului trecut a fost de 74 milioane de livre sterline, în total 139 de milioane de livre sterline, adecă aprôpe 3 1/2 miliarde de franci.

Un album interesant de țesături. Societatea »Furnica« din București, care stă sub patronatul Reginei Elisaveta, va scôte în curând un album cu mostre din țesătoria națională românească.

Din suferințele Românilor macedonenî. Sciri sosite din Constantinopol spun, că numêroșe bande grecesci cari s'au organizat cu scop de a persecuta pe locuitorii români din satele macedonene și din Epir; au compus o listă de proscopițiune, în care sunt induși peste 250 fruntași români. Toți aceștia au să fie decapitați. În urma acestor amenințări domnesce o mare agitațiune între Români macedonenî. Țilele trecute notabilul român din comuna Băiasa, George Zissu, s'a vèduț constrîns, a-sî înmormenta o nepôtă fără preot, deoarece preotul comunei n'a voit să îndeplinescă funcțiunile de înmormentare la ordinul episcopului grecesc.

Kuropatkin. Despre fostul generalisim Kuropatkin țiarele din străinătate scriu acum fel și fel de lucruri. După luptele de la Tielin se dice, că generalisimul era cu totul sdrobotit trupește și moralmente. Fata i-s'a întunecat, ochii i-au căduț adenc în orbite, fruntea i-s'a încrețit și mâinile îi tremurau. Momentul cel mai dureros din viața sa a fost însă acela, când i-s'a înmănat telegrama prin care Țarul i-a comunicat, că nu mai este el comandantul suprem al trupelor. Corespondenții francesi spun, că Kuropatkin a scăpat telegrama din mână și l'au năpădit lacrimile.

Pentru masa studenților români din Brașov au intrat de la: »Furnica« cassă de economii în Făgăraș 50 cor., dôrna Susana Laslo întru amintirea iubitorii ei rēposajî George, Petru și Irimie 20 cor., »Mielul« cassă de împrumut în Poiana Sibiului 20 cor., »Mureșanul« institut de credit și econ. Maria Radna 20 cor. d-na Bălașa St. Blebea din Brașov cotisațiua anuală 20 cor. Primescă generoșii donatori cele mai căldurôșe mulțumite. — Direcțiunea școlilor gr. or. române din Brașov.

Răscôla Arabilor. Din Londra se telegrafiază, că orașul Sana (Arabia) în care se află o garnisonă de 5000, a fost ocupat de Arabii răsculați. Se crede, că orașul a căduț cu totul în mâinile răsculaților.

Logodnă. Elena Hanganuț (B. Prund) și Matei Șirlincan (Bistrița) — logodiți.

Un pungaș isteț. Comerciantul Bernard Kruss din Nyiregyháza călătorea de la Oradea spre Clușiu. Ajunse într'un compartiment cu un tînăr bine îmbrăcat, care propuse lui Kruss să jôce un »ferbelc, ca să mai trecă timpul. Kruss s'a învoit. Tînărul la început pierdea mereu și conducătorul, care privea la joc, a schimbat tînărului vr'o două hârtii de câte 20 corone. La Huedin tînărul s'a dat jos, dér mai înainte rugă pe Kruss să-i dea 2 hârtii de câte 200 corone, pentru cari el are să-i dea hârtii de 20 cor. Kruss i-a schimbat. Ajungend la Clușiu, când voi la ghișeul gării șes-și plătescă biletul spre Brașov, cassierul nu-i primescă hârtia de 20, spunend, că nu e bună. Kruss speriat se uită la cele-lalte hârtii ce le mai avea și, spre neplăcuta lui surprisă, află că toate sunt falsificate. Imediat a făcut arătare la poliție, care a telegrafiat în toate părțile să prindă pe pungaș.

Catastrofă într'un teatru. În Santiago de Chile s'a întemplat Sâmbătă sêra o mare catastrofă. În decursul reprezentației

s'a dèrmat teatrul numit Teatro Lapico. Mulți ômenî au fost omorîți și răniți.

În hotarul comunei Feneș (com. Coșocnei) s'a aflat alaltă-erî un cadavru de om oribil mutilat. Omul era îmbrăcat în ciôrești suri și suman negru. În buzunarul sumanului era pipa și chiseaua cu tutunul și o năframă în colțul căreia erau legați 40 filerî.

Mulțămită publică. La fondul »masa studenților« de la gimnasiul din Brad au intrat următoarele dăruiri benevole: De la »Crisana« soc. de cred. și econ. Brad 100 cor. De la »Zarandeană« soc. de cred. și econ. Băita 20 cor. De la »Cordiana« soc. de cred. și econ. Fofeldea 10 cor. De la George Popovici, preot gr. or. Cliciava drept cunună eternă pentru soția sa Flôrea Popovici născ. Albulescu 25 cor. De la Ioan Perian, paroch în Criștior, binefăcătoriu pe viață 20 cor. Marinimoșilor binefăcătorii li-se esprimă mulțămită profundă. Brad, 5/18 Martie 1905. — Comisiunea administrativă.

În favorul »Casei Naționale« (Muzeului istoric și etnografic român din Sibiu)

Comitetul despărțământului I (Brașov) al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român« va arangia Duminecă în 13/26 Martie 1905 în sala festivă a gimnasiului roman din loc un matineu musical și literar cu următorul

Program:

1) Cuvânt introductiv de directorul despărțământului. 2) D. G. Kiriac: *Trei cântece populare* pentru cor mixt: a) »Streină pe lume«, b) »Jalea orfanului«, c) »Morarul«, eșecutate de corul Reuniunii de cântări, condus de d-l G. Dima. 3) d-l Virgil Onițiu: Lectura unei schițe. 4) d-na M. Baiulescu: »Doue poesii«. 5) *Trei cântece* cu acompaniamente de pian: a) Alabief: »Priveghitôrea«, b) I. Scarlatescu: »Doină«, c) H. Kirehner: »Fôie verde de bujor, eșecutate de d-na Elena Ciurcu. 6) D-șora Ecaterina Pitiș: »Doue poesii«. 7) *Trei cântece* pentru cor mixt: a) G. Dima: »Ce faci, Ioană?«, b) G. Dima: »Plugurile«. c) G. Dima: »Nu-i dreptate«, eșecutate de corul Reuniunii de cântări, condus de d-l G. Dima.

Inceputul la 3 ore p. m. **Prețul intrării:** Locul I numerotat 1 coronă; locul II numerotat 60 bani; intrare parter 40 bani; intrare pe galerie 20 bani.

Bilete se află de vëndare la firma N. Dușoiu (Piața mare) și în țiuia de producțiune între orele 2—3 la cassă.

Contribuiri separate pe sêma »Muzeului istoric etnografic« se pot face în țiuia de producțiune la cassă sêu în alt timp la cassierul desp., d-l Sofr. Roșca, funcționar la filiala băncii »Albina«.

Masa studenților dela gimn. sup. fund. din Năsêud.

Mulțămită publică. (Fine.)

Lăsăm să urmeze mai la vale numele tuturor acelora, cari au binevoit a contribui la fondul mesei studenților din Năsêud dela lansarea apelului până la datul de față:

Dr. Nic. Hângănuț, medic în B.-Prund 10 cor.; Constantin Pop, preot în Feldru 3 cor. 40 fil.; V. Gr. Borgovan, prof. 236 cor.; Gregoriu Neamțiu, Oct. Doce, Octavian Scridon, Ioan Sângeorzan câte 2 cor.; Vasile Neamțiu, Ioan S. Scridon, Toader Scridon, Leon Onițiu câte 1 cor.; Societatea de împrumut și păstrare din Feldru 20 cor.; Tr. Mureșan 40 fil. Vasile Neamț 20 fil.; Greg. Costinaș 20 fil.; M. Pollák 10 cor.; Al. Candale, magistru silvanal 100 c.; Em. Ungurian, adv. în Timișôra 20 cor.; Dr. Petru Țigle 20 cor.; Fl. Cocian, avocat în Cehul-Silvaniei 10 cor.; Dr. Al. Pop, cand. de adv. 4 cor.; Dr. Mihaiu Pop, adv. 2 cor.; Oraviciana 30 cor.; Emil Marica, farmacist 66 cor. Mai mulți inteligenți din Năsêud întru memoria judelei de tablă Vasile Pap 44 cor.

Dr. Alexandru Pop și d-na Maria Dr. Pop 100 cor.; Dr. V. Onișor 34 cor.; Anton Precup, preot 10 cor.; Ioan Marta, preot 5 cor.; Ioan Georgiu, canonic 20 cor.; Moldovan T. preot 2 cor.; Dr. Victor Bojor 10 cor.; Dr. Octavian Domide, canonic 103 cor.; 4 anonimi 10 cor.; Ioan Corbu, Bistrița 50 cor.; Solomon Halită 578 cor.; Teodor Marțian, notar 10 cor.; Iosef Wagner 5 cor.; Vartolomeiu Sorobetea 3 cor.; Al. Mărcuș 2 cor.; Iovu Flore 1 cor.; Al. Gagea 2 cor. Al. Flore 1 cor.; Terente Ionel 1 cor.; Precup Buia, Pavel Șirlincan, Ioan

Agagan, Ilie Mărcuș și Al. Dărăban câte 2 cor.; Egri M. și Al. Stribu câte 1 cor.; Véd. Larionessi 20 cor.; E. Fetti 10 cor.; Piros A. 5 cor.; Schenker M. 5 cor.; Fr. Müller 20 cor.; Szakács György 20 cor.; V. Petri 10 cor.; Const. Moldovan 5 cor.; Anton Hangea 5 cor.; Pungutz G. 3 cor.

Pe lista d-lui Eliseu Daň, preot în B.-Suseni 21 cor.; Al. Halită, prof. 11 cor.; »Schintea« institut de credit și economii 10 cor.; Pe lista Nr. 220 au contribuit: Dr. Al. Andressi, medic în Românpetre 10 c.; George Iarca 1 cor.; Nic. Țințariu 20 fil.; Stefan Zsivan 40 fil.; P. Crăciun 40 fil.; Vict. Cuzman 40 fil.; Ioanichie Neagoe, paroch 3 cor.; Sim. Secheșan 1 cor.; Svetislav Smederevatz 5 cor.; Petru Murgu, paroch 1 cor.; Al. Brădean, Des. Engelhardt, Sagajcsan, P. Stoica, I. Gașpar, Bortoșiu, Ilie Bojiu câte 1 cor.; Sentinela, St. Popa, Dr. Victor Mihailașiu câte 2 cor. G. Ortopan 40 fil.; L. Stanilov, Adam Magior, Nic. Bușdica, Zsiva Gașpar, I. Buzdica câte 20 fil.; Costa Omorjan 30 fil.; Svetislav Iovanovic 1 cor.; Steaua, institut de credit din Petrovosello 5 cor.; Ciril Deac, vicariu și soția Rafla născ. Popescu 100 cor.; G. Vêrtic, pretor 7 cor.; Dr. A. David, adv. 10 cor.; Victor Petri 16 cor.

Direcțiunea gimnasială.

ULTIME SCIRI.

Budapesta, 21 Martie. Audiența contelui Andrassy n'a dat pără acum nicî un rezultat. Decă misiunea lui nu va reuși, se va forma un cabinet fără colóre.

Tokio, 21 Martie. La 20 mile spre nord de Tielin, Japonezii au ocupat Kayaun. La 10 verste spre sud de Tielin lupta duréză.

Paris, 20 Martie. Din Petersburg se anunță: După sciri oficiale sosite la ministerul de răsboi, ordinea strategică a armatei e deplin restabilă. Armata concentrată spre sud de Charbin, al cărei comandant a fost numit generalul Kubicko, a fost trimisă spre Vladivostok.

Petersburg, 20 Martie. Se afirmă, că Țarul a conces lui Kuropatkin, la cererea-i proprie, să ia comanda primei armate. Spre scopol acesta Kuropatkin s'a reîntors pe câmpul de răsboi, și deja erî a luat de fapt comanda primei armate. Scirea se confirmă și în cercurile militare de aici. Aceeași rugare a lui Grippenberg însă, a fost refușată.

Cracovia, 20 Martie. Din Varșovia se telegrafiază, că erî s'a publicat în Varșovia și Moscva mobilizarea generală. Tot-odată și glôtele au primit ordin să fie gata a intra sub steag, căci în locul rezerviștilor, glôtele sunt datore a susține ordinea în interiorul imperiului.

Diverse.

Pustiirea unei păduri istorice. Vreamea rôde totul, pustiesce totul și lasă în urmă numai amintiri istorice.

Vestitul turn din Veneția a căduț, ruine bêtărănesc pier fără urmă și cu ele se perde legenda și romantica, ce poetisa dărăpănatele ziduri. Castelele istorice trebuesc restaurate, căci altfel pier cum a trecut și vremea lor.

Aceeași sôrte amenință acum vestita pădure a Ravenei.

Câte suvenirî nu-s legate de ea! Fiecare arbor își pôte repeta povestea sa de multe-ori dramatică. Dante a cântat pădurea Ravenei în poeziile sale, Boccaccio a făcut-o nemuritoare în novelele sale, pe Byron l'a inspirat zuzurul arborilor ei. Garibaldi ca fugar a aflat aici asil....

Apa a străbătut teritorul, ce-l ocupă, a abdis arborilor sprijinul și a făcut din ea un pământ fertil. Faptul a plăcut mult magistratului din Ravena. Entusiaștii s'au scârbit însă de atât simț prosaic și s'a început o mișcare pentru a scăpa pădurea, care a dat Românilor lemne pentru primele lor corăbii și care a adăpostit cândva și pe marele Teodoric.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Redactor responsabil: Traian H. Pop.

